

ՀՏԴ 82.09

Գրականագիտություն

Նաիրա ՀԱՄԲԱՐԶՈՒՄՅԱՆ**ՀՀ ԳԱՍ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտի****ավագ գիտաշխատող, Բ.Գ.Թ., դոցենտ****E-mail: nairahambardzumyan@yahoo.com****ՎԱՀԵ ՕՇԱԿԱՆԻ****ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆԸ**

Սփյուռքահայ գրականության ուսումնասիրության համապատկերում հատուկ ուշադրության են արժանի Վահե Օշականի հրապարակախոսական հոդվածները, որոնք հեղինակը տպագրել է Երևանի և աշխարհի տարբեր երկրներում գտնվող հայկական գաղթօջախների գործող պարբերականներում: Ուսումնասիրությունը սփյուռքահայ գրող Վահե Օշականի հրապարակախոսական ժառանգությունը վերլուծելու առաջին փորձն է, որը կնպաստի տվյալ ժանրի հաղորդակցական ներուժի բացահայտմանը:

Ուսումնասիրության նպատակն է՝ վերլուծել հեղինակային անհատական ոճի առանձնահատկությունները, որոնք բնորոշ են Օշականի հրապարակախոսությանը: Ուսումնասիրության խնդիրն է՝ նորովի մեկնաբանել Վահե Օշականի հրապարակախոսական ժառանգությունը, որը կնպաստի հեղինակի օգտագործած լեզվաոճային տարրեր միջոցների և շերտավորումների առաջնային բնույթների բացահայտմանը: Ուսումնասիրությունը միջգիտակարգային է: Այն վերլուծվել է գրականագիտության, փիլիսոփայության, լեզվաբանության միջև փոխադարձ կապերի և առնչությունների համատեքստում: Կիրառվել են գրականագիտական, փիլիսոփայական, լեզվաբանական մեթոդները՝ ուսումնասիրվող տեքստի շառավղում ամփոփելով Վահե Օշականի հրապարակախոսության մեջ գոյություն ունեցող լեզվաոճային շերտավորումները:

Այսօրինակ ուսումնասիրություն կատարվում է առաջին անգամ: Այն կարևոր է և արդիական ոչ միայն միջգիտակարգայնության, այլև սփյուռքահայ գրականության մեջ Վահե Օշականի հրապարակախոսական ժառանգության վերլուծության տեսանկյունից:

Բանալի բառեր՝ Վահե Օշական, հրապարակախոսություն, **Սփյուռք-Հայաստան** փոխհարաբերություններ, Արցախյան հիմնախնդիր, լեզվաոճական շերտավորումներ, ժանրային առանձնահատկություններ:

Н. Амбарцумян

ПУБЛИЦИСТИКА ВАГЕ ОШАКАНА

Публицистические статьи Ваге Ошакана, опубликованные автором в периодических изданиях армянских колоний в разных странах мира, заслуживают особого внимания в контексте изучения литературы армянской диаспоры. Данное исследование является первой попыткой анализа публицистического наследия зарубежного армянского писателя Ваге Ошакана, что поспособствует раскрытию коммуникативного потенциала этого жанра. Цель исследования – проанализировать особенности индивидуально-авторского стиля, характерного для публицистики Ваге Ошакана. Задача исследования – по-новому интерпретировать публицистическое наследие Ваге Ошакана: это поможет раскрыть ключевое значение различных стилистических средств и пластов, используемых автором.

Исследование является междисциплинарным. Оно проанализировано в контексте взаимосвязей между литературоведением, философией и языкознанием. Нами были применены литературоведческие, философские и лингвистические методы, которые обобщают языковые и стилистические пласты, представленные в публицистике Ваге Ошакана. Такое исследование проводится впервые, что является важным и актуальным не только с точки зрения междисциплинарных изысканий, но и с позиции

анализа публицистического наследия Ваге Ошакана в контексте армянской зарубежной литературы.

Ключевые слова: Ваге Ошакан, публицистика, взаимоотношения Диаспора-Армения, арцахская проблема, языковые и стилистические пласты, жанровые особенности.

N. Hambardzumyan

PUBLICISM OF VAHE OSHAKAN

Vahe Oshakan's op-ed articles published by the author in the periodicals of the Armenian diaspora in different countries of the world deserve special attention in the context of the study of Armenian Diaspora literature. The study is the first attempt to analyze the journalistic heritage of Armenian Diaspora writer Vahe Oshakan, which will also contribute to revealing the communicative potential of this genre.

The aim of the study is to analyze the characteristics of the author's personal style, which are typical of Oshakan's publicism. The problem of the study is to interpret Vahe Oshakan's publicism heritage in a new fashion, which will contribute to the discovery of the primary nature of the various stylistic means and stratifications used by the author.

The study is interdisciplinary. It was analyzed in the context of the reciprocal connections and relationships between linguistics, literary studies, and philosophy. Literary critical, philosophical, and linguistic methods were applied, summarizing the languo-stylistic stratifications existing in Vahe Oshakan's publicism in the radius of the studied text. This kind of study has been done for the first time. It is important and relevant not only from the point of view of interdisciplinarity, but also from the point of view of analyzing Vahe Oshakan's journalistic heritage in Armenian Diaspora literature.

Key words: Vahe Oshakan, publicism, Diaspora-Armenia relations, Artsakh issue, linguo-stylistic stratifications, genre features.

Ներածություն

Մարդկային կյանքն ու մտածողությունը Վահե Օշականը արտացոլել է գեղարվեստական տարբեր ժանրերի և մոտեցումների համատեքստում: Այս առումով, հատուկ ուշադրության են արժանի Վահե Օշականի հրապարակախոսական հոդվածները, որոնք հեղինակը տպագրել է «Երեկոյան Երևան», «Ազգ», «Նախիջևան», «Ազատ օր», «Հասկ», «Յառաջ» պարբերականներում: Այս ուսումնասիրությունը Վահե Օշականի հրապարակախոսական ժառանգությունը վերլուծելու առաջին փորձն է, որը կնպաստի նաև տվյալ ժանրի հաղորդակցական ներուժի բացահայտմանը:

Սփյուռքահայ գրող Վահե Օշականի բազմաժանր երկերը հետաքրքրում են ժամանակակից ընթերցողներին և հետազոտողներին: Հրապարակախոսության ժանրն այս հեղինակի համար գլխավորը չէ, սակայն նրա ստեղծագործական ժառանգությունը չի կարելի պատկերացնել առանց հրապարակախոսական հոդվածների, որոնք արտացոլում են Օշականի աշխարհայացքը, նրա էությունը և անհատական պոետիկայի հիմնարար առանձնահատկությունները: Յուրաքանչյուր գրողի գրական ժառանգությունը մեկ հիպերտեքստ է, որը, որպես կանոն, ներառում է նրա գրած բոլոր գործերը՝ պատմվածքներ, պիեսներ, բանաստեղծություններ, հրապարակախոսական հոդվածներ ևն: Վահե Օշականը ներկայանում է իր նախընտրած հրապարակախոսական ժանրով:

Վահե Օշականի հրապարակախոսությունը ընդգրկում է «Ղարաբաղյան օրագիր», «Սփյուռքը ճակատ է», «Գրքերի և մարդոց մասին» ճանաչողա-քննադատական հոդվածաշարերը, որոնք մարմնավորում են նրա քաղաքացիական դիրքորոշումը, որի միջոցով հեղինակը մասամբ մասնակցում է թերթի, ամսագրի և այլ գործառական նշանակություն ունեցող տեքստերի կազմավորմանը՝ նվիրված հասարակական-քաղաքական, աշխարհաքաղաքական փաստերի և գործընթացների, պարունակում է տրամաբանական, հայեցակարգային համոզիչ միջոցներ, որոնք տարբերվում են ոճով և ունեն զգայական խորք:

Նրա տարբեր հոդվածներում հիմնականում քննվում են արցախյան առաջին պատերազմի, դրա հետևանքների, այդ հիմնախնդրում Հայաստանի դիրքորոշման, արցախահայության ճակատագրի թեմաները: Վահե Օշականը քննում է քաղաքական և գրական-մշակութային հիմնախնդիրները, սփյուռքահայ համայնքների կացութաձևերը, Սփյուռքի առջև ծառացած սպառնալիքները, Սփյուռքի ներուժը՝ «Մեր նորագոյն պատմութեան մեջ Արցախեան Պահանջատիրութիւնը պիտի յատկանշուի ոչ միայն իբրեւ քաղաքական եւ ազգային զարթօնք, այլեւ իբրեւ մշակութային

արթնացում եւ ստեղծագործ հայ մտքի ճառագայթում, որոնց լաւագոյն արտայայտութիւնները կարելի է նկատել վերջին տարիներուն ստեղծուած գեղարւեստական գրականութիւնը՝ Արցախ աշխարհի հերոսական մաքառման մասին, Արցախի, Հայաստանի, ներքին Մփիւտքի, Միջին Արեւելքի, Ամերիկայի, Աստրալիայի, Եւրոպայի եւ հայկական այլ գաղութներու մէջ»¹:

Բողոքարկումը որպէս հրապարակախոսության միջոց

Օշականի հրապարակախոսության ժանրային սահմանումները վկայում են հեղինակի հստակ դիրքորոշման և մոտեցումների մասին: Նրա տեքստը միաժամանակ պատմություն է, հռչակագիր և էսսե: Հեղինակի ժառանգության այս հատվածը բնութագրելի է որպէս *հրապարակախոսական մանիֆեստ*, մեկ բառով՝ *բողոքարկում* (appeal), հրապարակախոսական հոդվածների տեսքով: Ըստ Հեգելի՝ հրապարակախոսական աշխատանքում խոսքի ողջ ձևն ու կառուցվածքը օգտագործվում են միայն որպէս ամենաարդյունավետ միջոց՝ հասնելու մի այնպիսի վերջնանպատակի, որը դուրս է *արվեստից*²:

Ո՞րն է *բողոքարկում-հրապարակախոսության* ձևն ու կառուցվածքը: Ի սկզբանէ այն սահմանվում և հետևողականորեն ընդգծվում է իր խիստ կառուցվածքով: Վահէ Օշականի հոդված-բողոքարկումները բաղկացած են երկու մասերից, որոնք հստակորեն առանձնանում են. առաջինը արձանագրում է հեղինակի դիմում-վերաբերմունքը այս կամ այն երևույթին, երկրորդը՝ ինչ տեղի կունենա, եթէ այդ դիմումները տեղ չհասնեն: Սակայն այդ հոդված-բողոքարկումների երկու մասերն էլ հստակորեն ներկառուցված են: Դրանք համապատասխանում են Օշականի էքսպրեսիոնիստական ոճին: Տեքստի այսօրինակ համակարգման շնորհիվ ուշագրավ է դառնում նաև տեքստի ներքին կառուցվածքը, քանի որ հստակորեն գծագրվում են գրողի մտքի ընթացքը և տրամաբանությունը, որոնց զարգացումները, պարզընթացությանը զուգահեռ, դուրսին են դարձնում տեքստի ընկալումը՝ էապէս մեծացնելով խոսքի ուժը և ազդեցությունը՝ «Քսաներորդ դարը կը լմննայ եւ ամէն ազգ կը փորձէ չափել եւ կշռել իր վիճակը, կտրած ճամբան իր անցեալի ու նաեւ դրացի ազգերու բաղդատմամբ: Աւելի լայն կարկինով մը՝ կան մարդիկ որոնք արեւմտեան քաղաքակրթութեան հաշուեփակը կ'ընեն, փորձելով հաստատել

¹ *Օշական Վահէ*, *Գրականության նամբով հայ ոգիի ամրագրում*, «Ազատ օր», 15 մարտի, 1996, էջ 4:

² *Hegel, Georg Wilhelm Friedrich*, Translated by *Osmaston, Francis Plumptre Beresford*, *The Philosophy of Fine Art*, volume 3 (of 4), *Fine Arts: Aesthetics*: 2017.

մարդկային մտքի ուղղությունն, ու մանաւանդ ներկայ սահմանագիծը համ հասնումի կէտը, հազարամեակի աւարտի այս օրերուն (կը գործածեմ «հասնումի կէտ» արտայայտութիւնը փոխանակ «յառաջադիմութիւն» բառին՝ որ հարիւր տարիէ ի վեր կորսնցուցած է իր հին իմաստը): ...Սփիւռքի մասին խօսելով, մեր կրթական հաստատութիւններու ցանցը ինչպէս եւ կրօնական կառոյցները կը շարունակեն իրենց հին թափով գործել: Մեր մամուլը գէշ աղէկ իր գործը կ'ընէ, թէւ վերջին տասնամեակին Հայաստանի մէջ մեր ըրած յանձնառութիւնները մեծ վնաս հասցուցին **մեզի**¹: Հրապարակախոսության միջոցով Վահե Օշականը *բողոքարկում* է պատմության անցյալ, ներկա և ապագա հնարավոր անարդարությունները, և այն բոլոր հնարավոր անբեկանելի իրադարձությունները, որոնցից անհնար է խուսափել: Նա տեսնում է ապագան:

Օշականի հրապարակախոսության համեմատական վերլուծությունը թույլ է տալիս խոսելու նաև նրա տեքստերի ժանրային առանձնահատկությունների մասին: Օշականի ոճը ինքնատիպ է և պատկերավոր: Նրա հրապարակախոսությունը կանխատեսող գործառնությունի: Գուշակելով ապագան և ըմբռնելով անցյալը՝ հեղինակը բացահայտում է ապագայի և անցյալի ներքին ու արտաքին փոխադարձ կապերը ներկայի կարևոր հիմնախնդիրներին զուգահեռ:

Օշականի հրապարակախոսական հոդվածներում անցյալը, ներկան և ապագան կապող շղթան անտեսանելիորեն անցնում է ողջ տեքստով՝ վերածելով այն հետպատերազմական տարածաժամանակային մի քրոնոտոպի, որում հեղինակը կոչում է մարդկանց բանականության և նոր սարսափելի պատերազմի սպառնալիքի դեմ պայքարի: Սփյուռքահայ համայնքներն, ըստ Վահե Օշականի, օժտված են հսկայական ներուժով. նրանց ներկայացուցիչները՝ քաղաքականության, մշակույթի ու գիտության գործիչները, կենսունակ են գրեթե բոլոր ոլորտներում, թեպետ հաճախ տազնապի որոշակի առիթներ լինում են, որոնք, ըստ հեղինակի, միմյանց չճանաչելու խնդիր է՝ «Սփյուռք-Հայաստան տազնապը վստահութեան պակասի, իրար չճանաչելու եւ սխալ հասկացութեան հարց է: Տազնապ, որ շատ շատ աւելի կը լրջանայ, եթէ մշակութային չափանիշներու բարդ խնդիրը սեղան դրուի: Կը մնայ յանձնախումբի մէջ անկեղծօրէն բացատրել մէկզմէկու բուն դժուարութիւնները: Երկքաղաքացիութեան հարցն ալ կարելի է տալ յանձնախումբի: ...Հայաստանը միջազգայնօրէն ճանչցուած քաղաքական ու պետական ամբողջութիւն մըն է, մինչ Սփիւռքը ցիր ու ցան համայնքներու խմբաւորում մըն է, եւ նաեւ մտքի որոշ վիճակ մը: Բայց այս հանգամանքները

¹ **Վահե Օշական**, *Խորհրդածութիւններ 21-ի շուրջ*, «Նախիջեւան» («Նախիջեւան» հայրենակցական միութեան պաշտօնաթերթ), Ա տարի, Արեգ (Օգոստոս), 1999, թիւ 7-8, էջ 5:

չենք կրնար արտօնել որ ազդին մեր հաւասարէ հաւասար յարաբերութեանց վրայ»¹:

Օշականի հրապարակախոսական հոդվածներում առկա է նաև հակադրությունը, ներառյալ՝ դիմում-բողոքարկումները, որոնք հիմնված են վերը նշված հնարավոր կարգերից յուրաքանչյուրի իմաստաբանական անհամատեղելիության վրա՝ ողջախոհության տրամաբանության և մարդկության ինքնապահպանման բնագոյին փոխկապված: Թերևս Օշականի ոճի այս հատկանիշն է, որ հիմք է տալիս նրան անվանելու *հակասությունների և կանխատեսումների գրող*, քանի որ հոդվածների երկրորդ մասում ժամանակի հետևողական կիրառումը ապահովում է հրապարակախոսական տեքստի կանխատեսող գործառնության իրագործումը:

Սփյուռք-Հայաստան փոխհարաբերությունները Վահե Օշականը առնչում է Արցախյան հիմնախնդրին և *Հայաստան-Սփյուռք-Արցախ* փոխգործակցության սկզբունքներին՝ «Սփյուռք-Հայաստան հանդիպում մը նախ համաձայնութեամբ կ'որոշէ ու կ'որդեգրէ քանի մը կարելոր սկզբունքներ: Առաջինը եւ կարելորագոյնը հաւատքն է Սփյուռքի վրայ, նոյն հաւատով, որ ամէն հայ ունի Հայաստանին ու Ղարաբաղին վրայ: Որ կը նշանակէ թէ Հայաստանէն ու Ղարաբաղէն դուրս ապրող որեւէ հայ, ազգային ինքնութեան դրոշմը կը կրէ: «Ո՞վ է հայը» հարցումը մէկ պատասխան ունի - «այն անհատը, որ ինքզինքը հայ կը հռչակէ, ինչ լեզուով որ ըլլայ, նաեւ տէր կը կանգնի իր ազգային դարաւոր ժառանգութեան»: Վերջապէս, թէ մեր մշակոյթը, Արեւմտահայ եւ Արեւելահայ, ազգային մեծ գանձ է, եւ անոր յարատեւ գոյութիւնն ու զարգացումը հիմնական նպատակներէն մին է *հայութեան*»²:

Թեմայի գրավչությունը և շարահյուսական ներդաշնակությունը

Ուշագրավ է նաև Օշականի հրապարակախոսության մեկ այլ հատկանիշ՝ թեմայի գրավչությունը, որի սկզբունքը տարաբնեռությունն է, սակայն հեղինակի ոճի բացահայտված հատկանիշները, որպես ամբողջություն, բնորոշ են նաև մնացած ենթաժանրերին:

Շարահյուսական ներդաշնակությունը Օշականի տեքստի կոմպոզիցիայում սոսկ հաղորդագրական բնույթ չի կրում, այլ ապահովվում է տեքստը հասցեատիրոջը ուղարկելու միջոցով: Տեքստը կազմավորվում է երևույթների, պատմական անշրջելի իրողությունների և դրանց հնարավոր

¹ **Վահե Օշական**, «Նախիջևան» («Նախիջևան» հայրենակցական միությունի պաշտոնաթերթ), *Քաղոց (Մայիս)*, 1999, թիւ 3-4, էջ 7:

² «Նախիջևան» («Նախիջևան» հայրենակցական միությունի պաշտոնաթերթ), *Քաղոց (Մայիս)*, 1999, թիւ 3-4:

լուծումների շուրջ հաղորդումներով (հաստատական-շեշտված բարդ նախադասություններ, կոչեր, կրկնություններ, մակդիրներ)՝ «Բայց Ղարաբաղցիին էութեան մէկ ուրիշ երեսը կը բացուի երբ մօտենանք անոր մշակոյթին: Անցնող տասնամեակներու թրքական սեղմումները, բայց մանաւանդ պատերազմը, Ղարաբաղին ըստիպած են աւելի ուժգին կերպով իր մշակոյթը սեղմել իր կենքին ու սրտին, թէ՛ իբրեւ տեսակ մը վահան թշնամիին դէմ, եւ թէ՛ իբրեւ մնայուն աղբիւր բարոյական սնունդի եւ ինքնութեան ուժի: Այս երեւոյթը միայն Ղարաբաղի յատուկ չէ, որովհետեւ վերջին հարիւր տարուան ընթացքին մեր ժողովուրդին ստացած հարուածները մեզ ազգովին շատ պահպանողական, անցելապաշտ ու ծայրայեղական դարձուցած են: Այնպէս որ Ղարաբաղցիները բացառութիւն չեն այս իմաստով, բայց պատերազմական մնայուն վիճակին պատճառով իրենց ֆոլքլորը միշտ աւելի կենսունակ, ապրող իրականութիւն մը եղած է, քան «ֆոլքլոր» բառը սովորաբար կը թելադրէ: Թէ՛ հին, թէ՛ ալ նոր, **այժմեական է»¹:**

Ուշագրավ է, որ հեղինակի օգտագործած լեզվառճային բոլոր լեզվական միջոցները և շերտավորումները առաջնային բնույթ են կրում: Տեքստի լեզվի արտահայտչականությունը կոչված է ապահովելու բողոքարկման ուժեղ և հիշվող լեզվատիրությունը՝ ընթերցողի վրա ներագդելու պայմանով: Հենց սա է Օշականի հրապարակախոսության լեզուն, որին բնորոշ է առօրյա-խոսակցական ոճը, ու նաև բառերի ու արտահայտությունների հեղինակային հորինվածքների առկայությունը: Նրա հրապարակախոսությունը պարունակում է պատճառահետևանքային տարբեր ենթակառուցվածքներ՝

ա. բացահայտ պատճառահետևանքային կառույցներ, որոնք միավորվում են շաղկապներով (*թե, բայց, ու, և*),

բ. բացահայտ-կանխատեսվող, բայց չարտահայտված պատճառահետևանքային կառույցներ, որոնք բնութագրվում են իրադարձությունների հաջորդականությամբ և չունեն հատուկ կապեր,

գ. անուղղակի պատճառահետևանքային կառույցներ, որոնք հատկանշվում են գործնականության (պրագմատիզմի) նախադրյալներով:

Յուրաքանչյուր կանխատեսում միաժամանակ շոշափում է նաև առանձին ներկառուցված թեմաներ՝ Ղարաբաղ - Ստեփանակերտ քաղաքի փողոցները, դպրոցները, համալսարանը, որտեղ հրավիրված էր դասախոսելու, շուկայի՝ մթերքներ վաճառող կանայք, քար լուրջությունը կատարվածի շուրջ, երկրի մահը և այն ամենը, ինչ հանգեցնում է մտքին, թե՛ հնարավոր է, մահացած Երկրի մահացած վերջին մարդն է ինքը՝ «Ստեփանակերտը դուրս ելած է գիւղական իր կաղապարէն ու տակաւ կը

¹ **Օշական Վահէ**, *Ղարաբաղեան օրագրութիւն-ԺԸ*, «Յառաջ», Յունուար 29, 1997, էջ 2:

մտնել քաղաքի իր տարազին մեջ եւ ո՞վ պիտի ըսէր թէ միայն երկու տարի առաջ պատերազմական ճակատ էր այս վայրը եւ մարդիկ նկուղներ ապաստանած, մութին ու ցուրտին կը սեղմէին ակօսները ու կը տոկային: Կոռուղ քաղաք՝ մահուան աչքերուն մեջ անթարթ նայած՝ եւ անցած յարձակումի: «Մահուամբ գմահ կոխեալ» ինչպէս կ'ըսէ եկեղեցին որովհետեւ այս քաղաքին ու ամբողջ Ղարաբաղին նահատակները անդիի աշխարհ չեն գացած այլ մնացած են ապրողներու սրտերուն եւ յիշողութեան մեջ, ու տիւ ու գիշեր հետերնին են, ըլլայ ճակատ կռուելու ողջ զինուորներու կողքին, ըլլայ քաղաքին մեջ ուր գիտես թէ չկայ ընտանիք մը որ մէկ կամ մէկէ աւելի գոհ տուած չըլլայ այս **կռիւին**¹: Այս դեպքում, *ժողովուրդ* հավաքական գոյականը երաշխավորում և միավորում է որպէս հասցե օգտագործվող տարբեր անձանց անունները, քանի որ տեքստը ուղղված է, ինչպէս նաև բացահայտ հասցեագրված է և անվանում է տարամակարդակ ընթերցողին (ազգին)՝ «Մեր ազգը դեռ հազար տարի ալ պիտի ապրի, այնքան մեծ է իր իմաստութիւնը, այնքան ազնիւ է իր հոգին, եւ այնքան արթուն է իր միտքը, սակայն ներկայ կոտորակուած, պառակտուած իր վիճակով՝ պատրաստ չէ ան 21-րդ դարը դիմակայելու: Անհրաժեշտ է որ ան գիտակցի այս կացութեան ու փորձէ դարմանել զայն, ինչ որ իր կարելիութեան սահմաններուն մեջն է: ...Սակայն 21-րդ դարը դիմաւորելու համար հոգեբանական շատ աւելի մեծ գոհողութիւն ու ճիգ կը պահանջուի հայութենէն ու ղեկաւարութենէն: Օրինակ՝ ի՞նչ արժէ երեք նշանաւոր բանաստեղծները՝ Տէրեան, Թումանեան ու Չարենց կուտքերու վերածել ու պաշտել, երբ անոնց պատգամներուն կարեւորութիւն տուող չկայ – Տէրեանի պատգամը՝ ռուս ժողովրդին չկոթնիլ, Չարենցի պատգամը՝ ազգին ուժը միութեան մեջ տեսնել, եւ Թումանեանին պատգամը՝ Արագածի գագաթէն արձակուած մնալ ազնիւ ու **մաքուր**»²:

ժողովուրդ հավաքական գոյական-հասցեի ձևը չի տարածվում քաղաքավարության բանաձևերի վրա, այլ օգտագործվում է բավականին կոշտ ձևով, քանի որ գրողի առաջարկած իմաստաբանական համատեքստում սենտիմենտի տեղ չկա, թեման, որը զարգացնում է հեղինակը, չափազանց լուրջ է, հետևաբար, դուրս է քաղաքավարությունից: Բառապաշարային մակարդակում Օշականի առաջատար սկզբունքը հասկացությունների հակադրությունն է՝ «Օրագրութիւնը գրական ամէնէն ենթակայական սեռն է, ի վերջոյ, ինքնակենսագրութենէն ետք: Եւ այս պարագային, կայ ինքնաճանաչումի փորձ մըն ալ, այսինքն՝ այն Սփիւռքահայը, որ Հայաստանն ու Ղարաբաղը չէ ճանչած՝ դժուար թէ

¹ *Օշական Վահէ*, *Ղարաբաղեան օրագրութիւն-Ե*, «Յառաջ», Հոկտեմբեր 8, 1996, էջ 2:

² *Օշական Վահէ*, *Խորհրդածոյթիւններ 21-ի շուրջ*, «Նախիջեան» («Նախիջեան» հայրենակցական միության պաշտօնաթերթ), Ա տարի, Արեգ (Օգոստոս), 1999, թիւ 7-8, էջ 5:

ամբողջությամբ գիտնայ Սփիւռք եւ Հայ յղացքներուն իմաստը: Եւ փոխադարձաբար՝ հայաստանցի Հայուն **պարագային»¹**: Օշականը հավաքում է իրական ապոկալիպտիկ պատկերներ, որպեսզի հասնի ստեփանակերտցի արևածաղիկ վաճառող կնոջ մտքին և սրտին, և հասկանա, թե ինչու՝ է նա իրեն դրսևորում այնպես, կարծես ոչինչ չի եղել: Նա փորձում է ընթերցողին տանել կյանքը իր պատմվածքների և պիեսների կերպարների միջոցով հասկանալու ճանապարհով, իր քնարական բազմաթիվ կերպարների ողբերգությունը 21-րդ դարասկզբին կրկնելու վտանգից խուսափելու համար:

Վահե Օշականի հրապարակախոսական հոդվածները սոսկ քաղաքական հրովարտակներ չեն, այլ գեղագիտական հղումներով և իրական շեշտադրումներով տեքստեր: Իրենց նշանակությամբ համընկնում են հեղինակի արձակին, պոեզիային և դրամատուրգիային, քանի որ խտացված են և հստակորեն արտացոլում են հեղինակի աշխարհայացքը և պոետիկայի սուրբեկտիվ-հիմնարար առանձնահատկությունները: Օշականի հրապարակախոսությունը մեծ տեղ է զբաղեցնում նրա գրական ժառանգության մեջ: Այն գեղարվեստական, գեղագիտական և ժանրային առանձնահատկությունների խառնուրդ է:

Եզրակացություն

Օշական-բանաստեղծի, Օշական-արձակագրի, Օշական-հրապարակախոսի ստեղծագործական ժառանգությունը առանձնահատուկ է, նրա զգացողությունները բացառիկ աշխարհընկալման արդյունք են: Ստեղծագործության՝ միայն իրեն հատուկ ոճն է, որ հեղինակին փրկություն է խոստանում: Բանաստեղծն օժտված է անցյալը, ներկան ու ապագան միավորելու կարողությամբ և իր քերթվածներով մասնակցում է աշխարհի վերստեղծման գործընթացին: Նրա երկերը հավասարակշռում են ժամանակների ու տարածությունների քրոնտոպերի միջև: Երբեմն՝ հակադրվելով Օշականը կարողանում է ընդլայնել իրականությունը աշխարհի մասին և աշխարհի շուրջ իր գիտելիքները բարձրանալով սովորական պատկերացումներից և բացահայտելով գոյության նոր եզրեր: Դիտարկելով աշխարհը և ուսումնասիրելով այն ներսից՝ իր արվեստով հեղինակը ներթափանցում է կյանքի բոլոր ոլորտները:

Վահե Օշականի ստեղծագործությունը ընկալվում է որպես *հավերժական հիշողության գիտություն*, երբ հեղինակը սեփական ես-ը ձուլում է ողջ մարդկության պատմական հիշողությանը և հայտնվում է այնտեղ, որտեղ իր

¹ *Օշական Վահե*, *Ղարաբաղեան օրագրություն-ԺԸ*, «Յառաջ», Յունուար 29, 1997, էջ 2:

զգացմունքները նույնացվում են այն զգացողություններին, որոնք եղել են նաև հազարամյակներ առաջ: Օշականը նշում է ապագայի փոփոխությունների ճանապարհը:

Գրականություն

1. Hegel, G., Translated by Osmaston, Francis Plumptre Beresford, The Philosophy of Fine Art, volume 3 (of 4), Fine Arts: Aesthetics: 2017.
2. Օշական Վահե, Գրականութեան ճամբով հայ ոգիի ամրագրում, «Ազատ օր», 15 մարտի, 1996, էջ 4:
3. Օշական Վահե, «Նախիջեան» («Նախիջեան» հայրենակցական միութեան պաշտօնաթերթ), Քաղոց (Մայիս), 1999, թիւ 3-4, էջ 7:
4. Օշական Վահե, Խորհրդածութիւններ 21-ի շուրջ, «Նախիջեան» («Նախիջեան» հայրենակցական միութեան պաշտօնաթերթ), Ա տարի, Արեգ (Օգոստոս), 1999, թիւ 7-8, էջ 5:
5. Օշական Վահե, Ղարաբաղեան օրագրութիւն-ԺԸ, «Յառաջ», Յունուար 29, 1997, էջ 2:
6. Օշական Վահե, Ղարաբաղեան օրագրութիւն-Ե, «Յառաջ», Հոկտեմբեր 8, 1996, էջ 2:

Նյութը ներկայացվել է 13.04.2023,
 գրախոսման է ուղարկվել 26.04.2023,
 տպագրության ընդունվել 22.06.2023:
 Հոդվածը տպագրության է երաշխավորել ԱրՊՀ
 գրականությունության և ժուռնալիստիկայի ամբիոնը: